

Варна радио, LZW, през 1973 година

Въведение

Малките парченца история, запазени като документи, са може би важна част от всяка памет. Много такива парченца могат да запечатат събития, хора, обстановки, които наистина са били или са се случвали. Така бъдещите поколения ще имат знания и представа кое как е било и как се е развивало. И макар казаното дотук да звучи като клише, това го прави не по-малко вярно. Особено интересни са фотографските свидетелства. И тук ще Ви представим един фоторепортаж с коментари за Брегова радиостанция Варна радио и по-точно за Приемния радиоцентър „Почивка“ на тази станция през 1973 г. Благодарение на д-р Атанас Панайотов – главен редактор на „Морски вестник“, тези снимки са налични и той ми ги предостави с предложение за написване на фоторепортаж след малко проучване. „Морски вестник“ винаги е откликвал на статии и репортажи за Брегова радиостанция „Варна радио“ и именно на вестника и на редакцията му дължим това, че са събрани исторически факти и документи, включително снимки за станцията. Всъщност това е източникът с най-богат материал и архиви именно по темите, за които става въпрос в тази статия - фоторепортаж. Ако напишете в някоя търсачка „Варна радио“ ще намерите само няколко материала, като някои от тях се повтарят. Но ако напишете „Морски вестник“ AND „Варна радио“, ще се радвате на доста повече статии, с много документи в тях. Считам, че всичко това е твърде важно. За илюстрация ще дам примера с Радиотелеграфна станция „Франга“. Освен няколко детайла, запазени във Военноморския музей и няколко документа, нищо друго не се е съхранило от тази станция. И няколко книги и статии от по-ново време. И в момента е много трудно да се знае каква точно е била например техниката, нейното разположение, вида и лицата на хората, които са работили там и са известни, но само по имена и длъжности. Този фоторепортаж е опит за запазване на едно малко късче в тази посока. Защото в

описваното време „Варна радио“ е изпълнявала всички задачи по връзка на всички български кораби с пристанища (наши и чужди), с администрации, с ръководствата на съответните корабоплавателни компании, както и връзки на членовете на екипажите с техните роднини и близки на брега. И, разбира се, е водила 24-часова вахта за сигнали, повиквания, съобщения и трафик за бедствие, както и задачите по разпространяване на информация за морска безопасност по време, в което се разчита само на бреговите радиостанции за тези видове комуникации, тъй като тогава липсват каквито и да са алтернативни канали, като спътникови например. Ето защо повече документи и статии за „Варна радио“ биха помогнали да се съхрани историята на тази станция, **която е втората брегова радиостанция в България**, след споменатата Радиотелеграфна станция „Франга“, но много по-успешна и с огромен обем от работа.

Снимки и коментари за Приемен център „Почивка“ на Брегова радиостанция „Варна радио“ през 1973 г.

Снимките са коментирани с текст под тях. За запазване на повече информация за тези времена, коментарите са както за хората, така и за техниката. За съжаление не всички бяха разпознати. Може би някой читател на „Морски вестник“ може да помогне да разпознаем и тях.

Отляво надясно: Енчо Токушев (радиооператор), Мария Пачева (телексен оператор), на заден план трети – неразпознат, Васил Георгиев (четвърти – радиооператор), до него, на

задан план – Никола Ключков – началник на Радиоприемен център „Почивка“ (възможно е точната длъжност да е била „началник на брегова радиостанция“, но реалната беше означената, тъй като „Варна радио“ тогава се състоеше от Радиоприемен център „Почивка“ и Радиопредавателен център „Акациите“ с началник инж. Богдан Русев). Пред Ключков, в центъра с белия пуловер и сако, е Димитър Филипов (радиооператор). До него вляво – неразпознат. До Филипов на преден план – Венета (второто име не можахме да установим, телексен оператор). Зад нея – Агоп Калемкерян (радиотехник), до Венета – Христо Иванов (радиооператор и впоследствие – ръководител на една от смените радиооператори). Зад Христо – неразпознат, до Христо – Костадин Цолов (радиооператор).

На първи ред, отляво надясно – Росен (с шапката, второто име не можахме да установим – радиооператор, по-късно работи на летището), Никола Ключков – началник на Радиоприемен център „Почивка“, Митка Динева (телексен оператор), Любен Златев (радиооператор); На втори ред отляво – Андрей Ганчев (радиооператор), до него – Владимир Сивриев (радиооператор); На трети ред, горе, отляво – Коста Николов (радиооператор) и Аспарух Ангелов (радиооператор)

Агоп Калемкерян – радиотехник,

единственият в Приемнен център „Почивка“ точно до тази 1973 г. През същата година идва за първи път цялостно попълнение от току-що завършили радиоинженери в Брегова радиостанция „Варна радио“: В Приемнен център „Почивка“ това е инж. Любозар Керанчев (впоследствие ръководител на Радиоприемнен център „Кичево“ и заместник-ръководител на „Варна радио“, а в Радиопредавателен център „Акациите“ са назначени инж. Стефан Димитров (авторът на настоящите коментари и впоследствие дългогодишен ръководител на „Варна радио“), инж. Илия Бекчиев (впоследствие дългогодишен ръководител на Радиопредавателен център „Китка“) и инж. Славка Николова, която остана за малко време в центъра. На снимката се вижда и интересна лабораторна измервателна и спомагателна апаратура. Отляво горе, с кръглия екран, е осцилоскоп ОН2 – българско производство на завод „Електроника“ – София, до него се вижда част от сигнал-генератор за високи честоти – вероятно унгарско или руско производство, а под тези два уреда е прочут лабораторен токозахранващ източник, производство на завод „Електроника“. Той беше с много добри качества – позволяваше захранване при ремонти основно на лампови апаратури, но на първия си обхват от 0 до 150 V можеше да се ползва и при ремонта на транзисторни апаратури. Токоизправител, който започва работа от 0 V е доста трудно да се направи и повечето промишлени лабораторни токозахранващи устройства имаха минимална граница на напрежението от 5 или повече волта нагоре. Българският обаче беше съвсем прецизен и работеше стабилно от нула

волта. Беше с много модерна за времето схема, при това с изключително висока степен на стабилизация на напреженията. Това беше важно, тъй като е по времето когато плавно се преминаваше от лампова на транзисторна апаратура и наличие на такъв токоизточник във всяка радио лаборатория бе необходимост. Точният модел е ЗС-3.

Любен Златев (радиооператор) –

Вижда се, че работи с много дискутирания радиоприемник E566 (SIEMENS, но тук в модификация на SAIT), известен сред нашите среди от морски комуникационни експерти като „Розата” - вдясно. Вляво е приемник, труден за разпознаване, но предположенията са, че е някакъв приемник, западно-германско производство. Точно с него работи Л. Златев на снимката.

Венко Стоянов (радиооператор в

Приемен център „Почивка”, по-късно радиотехник в Предавателни центрове „Акациите” и „Китка”). Работи отново с „Розата”.

Мария Пачева (телексен оператор в

Радиоприемнен център „Почивка“, впоследствие радиотехник в Радиоприемнен център „Кичево“). Телексният (телеграфният буквопечатащ) апарат е интересен – той е от по-примитивните първи варианти, когато се работи само с лента – върху нея се отпечатват символите и след това се лепят отделни изречения на бланка за телеграма. По-късните машини вече използваха хартиени рулони и на тях направо се отпечатваше цялото съобщение. Предполагането е, че това е някакъв по-ранен вариант на машина на фирмата RFT от ГДР (бившата източна Германия), но по корпуса си малко прилича и на Lorentz. За съжаление и тези, които са работили не можаха да си спомнят точния модел. Над машината се виждат комутационните устройства, с което машината се включваше в националната, а оттам и в международната мрежа „TELEX“. Имаше и вариант, когато тези машини можеха да работят в автономен вариант (като обикновен телеграфен апарат) срещу друг такъв апарат, без да изобщо да са включени в „TELEX“- мрежата.

Венета на преден план (не установихме второто име) и Мария Пачева (телексни оператори).

Венета (телексен оператор). Тук вече се вижда апаратура за работа на телекс от фирмата RFT (ГДР). Апаратът вдясно, на който има инсталирана хартиена лента, е перфоратор, който чрез перфокод на лентата запомня какво се е предавало през телексната машина. Впоследствие може да се използва многократно тази запаметена информация, както да се разпечата нормален текст на хартия, така и да се предаде записаната информация многократно след като се прочете от перфочетец, без да се налага повторното въвеждане. Вижда се, че принтерите, клавиатурите, перфочетците и изобщо четците на запомнена информация, и началата на текстообработката в съвременните компютри са поставени от тези телеграфни машини, наричани в САЩ телетипи или телетайпи (фирмено название), съкратено ТТУ, откъдето и съответната команда в операционни системи като UNIX. И няма как да е иначе, защото именно телетипите са част от най-първите входно-изходно устройства на големите компютри в края на 40-те та до края на 70-те години. Апаратът вляво с телефонна шайба (номеронабирателен механизъм) и бутони служи да се избере през градска, национална и/или международна телеграфна (телексна) централа желаният абонат от отсрещната страна (remote subscriber).

Митка Динева (телексен оператор).

Работи на машина RFT.

Никола Ключков (началник на

Радиоприемен център „Почивка“, преди това радиоператор, след това началник и на Радиоприемен център „Кичево“, впоследствие за кратко време ръководител на група „радиотелеграфисти“ в същия център и отново радиооператор по корабите).

За съжаление неразпозната

снимка – нито хората, нито апаратурата. Но остава впечатление, че може би

не е от Радиоприемнен център „Почивка“, а по-скоро прилича на радиоконзола на кораб.

И за да е пълен репортажът, в който става въпрос за Брегова радиостанция „Варна радио“ от 1973 г., но дотук са показани снимки само от единия център на бреговата радиостанция – РПЦ „Почивка“, реших да добавя снимка, вече публикувана в „Морски вестник“, но този път от другия център на радиостанцията, а именно от РПЦ „Акациите“. Тази снимка обаче е малко по-ранна от дотук показаните. Освен това се възползвах от случая да начертая и покажа проста блокова схема на радиостанцията от 1973 г. заедно с външните връзки. Считаю, че това би било интересно, защото показва организацията на връзките с корабите по това време и тъй като такава схема липсва в какъвто и да е друг документ. Тя е точна, тъй като съм я използвал (макар и само мислено) по времето на работата ми в тази станция.

Снимката показва малка част от контролната зала на РПЦ „Акациите“ през 1972 г. Отляво надясно – Александър Христов (радиотехник, с полувисше образование), Симеон Борисов (радиотехник), Иван Марков (с очилата, радиотехник), Ангел Ангелов (най-младият радиотехник). В центъра между Симеон и Иван – пулт за контрол и дистанционно управление на предавател. Вдясно между Иван и Ангел – сложен и модерен за времето честотомер за контрол на най-важния

параметър на радиопредавателите, а именно точността и стабилността на тяхната честота. Уредът е руско производство.

Следващата схема показва връзките и организацията на бреговата част на обслужване с комуникации на корабите – обслужваха се не само български, но и чужди кораби. Тази схема е създадена за целите на репортажа в „Морски вестник“ и се публикува за първи път.

Варна радио 1973 г. - Блокова схема на радиостанцията и връзки към външни обекти. Радиостанцията е в състав РПЦ "Почивка" и РПЦ "Акациите".

Заклучителни думи

Публикуването на статии, репортажи, технически спомени, документи и снимки допринася за това да не се забравя как точно се е работило в

предшестващите времена. Репортажът е опит за принос в този смисъл. Варна радио е имала и има своето важно място в осигуряване на морските комуникации. Важни са и хората, и техниката. Искам да изкажа благодарност на колегите, които ми помогнаха да разпознаем почти всички на посочените снимки – инж. Георги Хадживасилев, Мария Пачева, Румен Янев, Сияна Люцканова, Деспа Цонкова.

Инж. Стефан ДИМИТРОВ,

Варна, 16.01.2020 г.